

Uz dzīvi citās ES dalībvalstīs pārcēlušos un tur dzīvojošo romu izcelsmes ES pilsoņu situācija

Konteksts

ES pilsoņiem ir tiesības pārvietoties un dzīvot jebkurā Eiropas Savienības vietā ([LESD 21. pants](#)), ja viņi ievēro konkrētus nosacījumus. Eiropas integrācijas procesā pārvietošanās brīvība ir būtiskas tiesības, kas iekļautas arī [Eiropas Pamattiesību hartā](#) (45. pants). Šīs tiesības ir detalizēti izklāstītas [Direktīvā 2004/38/EK](#) par Eiropas Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā.

Saskaņā ar *Eurostat* datiem, 2,3 % ES pilsoņu (11,3 miljoni cilvēku) dzīvo dalībvalstī, kas nav valsts, kuras pilsonība tiem ir, un vēl daudz vairāk cilvēku īsteno šīs tiesības kādā noteiktā dzīves posmā. Par pilsoņu, kuri īsteno šīs tiesības, etnisko izcelsmi oficiāli dati nav pieejami.

Tādēļ nav arī oficiālu datu par to, cik daudz romu ES izmanto tiesības uz pārvietošanās brīvību. Pētījumi atklāja, ka pārvietoties tiecas galvenokārt jauni pieauguši vīrieši un sievietes; dažos gadījumos vecākus pavada bērni, bet citos – ne.

Romu migrāciju ietekmējošie faktori

Nabadzība, ko rada bezdarbs, un diskriminācija etniskās izcelsmes dēļ ir galvenie iemesli, kas “piespiež” romus pamest savas izcelsmes valstis.

Faktori, kas “pievilkina” romus dažām uzņēmējām valstīm, ir viņu tiekšanās pēc augstākiem dzīves standartiem, jo īpaši jautājumā par izredzēm atrast darbu.

“Ja es Itālijā nevarēju nopelnīt, pārcēlos uz Nīderlandi, Grieķiju vai Spāniju. Es došos uz tām valstīm, kur varēju strādāt un veidot labāku nākotni saviem bērniem.”
Intervija ar romu tautības vīrieti no Rumānijas Itālijā, 2009. gada 18. februārī.

Pamattiesību aģentūras aptaujātie romi bija informēti par savām vispārējām tiesībām saskaņā ar ES tiesību aktiem pārcelties uz dzīvi citā ES dalībvalstī, bet mazāk informēti par konkrētām un bieži vien sarežģītām tiesību un pienākumu niansēm attiecībā uz ES pilsoņu *pastāvīgu uzturēšanos* citā dalībvalstī.

Kopumā romi informēja par ļoti atšķirīgu pieredzi attiecībā uz mājokļiem, veselības aprūpi, izglītību un sociālo labklājību. Visās valstīs, kurās veica pētījumu, daudzi respondenti norādīja uz divām nopietnākajām problēmām: grūtībām atrast darbu uzņēmējas valsts oficiālajā darba tirgū un grūtībām reģistrēt dzīvesvietu.

“Es gribētu strādāt, bet esmu dzirdējis, ka šeit ir grūti dabūt darbu tādēļ, ka mums nav pastāvīgas adreses.”
Intervija ar romu tautības vīrieti Somijā 2009. gada 6. maijā.

Grūtības ar dzīvesvietas reģistrēšanu

Daudzi romu tautības ES pilsoņi nevar reģistrēt savu dzīvesvietu uzņēmējā valstī, kur tas ir nepieciešams, procedūru sarežģītības dēļ, kā arī tādēļ, ka valstu iestādes nepareizi piemēro [Brīvas pārvietošanās direktīvas](#) prasības.

Dzīvesvietas neregistrēšana nozīmē ekonomisko un sociālo tiesību zaudēšanu

Bez oficiāliem reģistrācijas dokumentiem romiem var rasties grūtības dažu pilsonisko un politisko, ekonomisko un sociālo pamattiesību īstenošanā, piemēram, attiecībā uz balsstiesībām vietējās un Eiropas vēlēšanās, piekļuvi valsts veselības aizsardzības sistēmai, valsts dzīvokļu fondam, sociālajai palīdzībai un darba tirgus integrācijas pasākumiem, proti, palīdzībai darba meklējumos un profesionālajām vai valodu mācībām. No tā izrietošā sociālās palīdzības nepieejamība neproporcionāli smagi ietekmē sievietes, bērnus, gados vecos ļaudis un cilvēkus ar īpašām vajadzībām.

“Rumānijas romu gadījumā, ja viņiem nav dokumenta [reģistrācijas apliecības], viņi nevar samaksāt par ūdeni, noslēgt līgumu par elektrības piegādi, viņus nevar iekļaut darba meklētāju sarakstos [...]. Tādēļ šie cilvēki ir kā vispār neeksistē.”

Intervija ar amatpersonu Neapoles provincē, Itālijā, 2009. gada 5. martā.

Atšķirīga pieredze, šķērsojot Šengenas zonas ārējās robežas

Savu pieredzi saskarsmē ar uzņēmējas valsts robežsardzes un konsulārajām amatpersonām romi raksturoja visumā pozitīvi. Taču romu tautības respondentiem biežāk radās problēmas, tostarp saistībā ar korumpētu amatpersonu prasībām dot kukuli, atstājot viņu izcelsmes valsti un atgriežoties tajā.

Pamatojoties uz sava pētījuma rezultātiem, Pamattiesību aģentūra pauž šādu viedokli:

➔ FRA aicina dalībvalstis nodrošināt, lai visi veiktie pasākumi, kas tieši vai netieši ietekmē romu izcelsmes ES pilsoņus, atbilstu principiem, kas noteikti ES Pamattiesību hartā;

➔ [Brīvas pārvietošanās direktīva 2004/38/EK](#) ir jātransponē pareizi un pilnībā. Vietējās pašvaldības ir aicinātas strādāt ciešā sadarbībā ar valstu valdībām, lai izvērtētu un atceltu jebkādas pasākumus un politikas, kas nav saskaņā ar šo direktīvu;

➔ īstenotajiem pasākumiem ir jābūt saskaņā ar [Rasu vienlīdzības direktīvu 2000/43/EK](#), kas skaidri aizliedz tiešu un netiešu diskrimināciju;

➔ dalībvalstis ir aicinātas novērst praktiskos šķēršļus dzīvesvietas reģistrācijas jomā un nodrošināt reģistrācijas procesu un prasību konsekvenci;

➔ ir praktiski jāīsteno likumīgais pienākums izplatīt informāciju par Eiropas Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām un pienākumiem jautājumā par brīvu pārvietošanos un uzturēšanos. Dalībvalstis un vietējās pašvaldības ir aicinātas izstrādāt, publiski izvietot un izplatīt informāciju par dzīvesvietas reģistrācijas prasībām citu ES dalībvalstu valodās, arī minoritāšu valodās, piemēram, romu valodā;

➔ dalībvalstis ir aicinātas nodrošināt, lai visiem bērniem to teritorijā būtu pilnīgas un vienādas iespējas iegūt obligāto izglītību neatkarīgi no viņu administratīvā statusa. No skolu reģistrācijas procesiem ir jāizslēdz jebkādas prasības attiecībā uz dzīvesvietu;

➔ vietējās pašvaldības ir aicinātas izstrādāt un īstenot pasākumus, kas jo īpaši vērsti uz ES romu izcelsmes pilsoņu integrācijas vietējā darba tirgū atbalstīšanu.

Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra 2009. gadā publicēja piecus ziņojumus saistībā ar romiem:

- [Uz dzīvi citās ES dalībvalstīs pārcēlušos un tur dzīvojošo romu izcelsmes ES pilsoņu situācija](#) (2009. gada novembris);
- [Atlasītas pozitīvās iniciatīvas – Uz dzīvi citās ES dalībvalstīs pārcēlušos un tur dzīvojošo romu izcelsmes ES pilsoņu situācija](#) (2009. gada novembris);
- [Romu un īru trevelleru mājokļa apstākļi Eiropas Savienībā](#) (2009. gada oktobris)
- [Dati fokusā - romi](#) (2009. gada aprīlis);
- [ES MIDIS – ziņojums par galvenajiem rezultātiem](#) (2009. gada decembris).

Ziņojumi, kā arī informācija par romu situāciju ES ir pieejami

http://www.fra.europa.eu/fraWebsite/roma/roma_en.htm.